
NIEUWE ORCHIDEEËNVONDSTEN IN DE AMSTERDAMSE WATERLEIDINGDUINEN

D.W. KAPTEYN DEN BOUMEESTER

Zusammenfassung

Im Anschluß an die Artikel im vorigen Heft (1, 1989) über die Orchideen im Dünengebiet südöstlich von Zandvoort werden hier einige Neufunde beschrieben: *Ophrys apifera* (neu für das Gebiet), *Dactylorhiza maculata* subsp. *fuchsii* (neue Standorte) und ihre Hybride mit *D. praetermissa*.

Summary

In addition to the articles in the previous issue (1, 1989) on the orchids in the dune area southwest of Zandvoort some new finds are described here: *Ophrys apifera* (new in the area), *Dactylorhiza maculata* subsp. *fuchsii* (new sites) and its hybrid with *D. praetermissa*.

Inleiding

In het vorige nummer van Eurorchis (nr. 1, 1989) hebben twee vrij uitvoerige artikelen gestaan over de orchideeën in de Amsterdamse Waterleidingduinen. In de zomer van 1989 zijn echter enige aanvullende vondsten gedaan, die het vermelden waard zijn.

Dactylorhiza maculata subsp. fuchsii (DRUCE) HYL. (Bosorchis) **(= D. maculata subsp. meyeri (REICHENB.fil.) TOURNAY)**

Op de in 1986 ten zuiden van geul B ontdekte groeiplaats werden in 1989 weer exemplaren aangetroffen, nadat de soort in 1988 verstek had laten gaan. Niet alleen op de oorspronkelijke plek stond nu een viertal exemplaren *fuchsii*, maar ook ca. 30 m verderop stonden planten tussen het riet. In beide gevallen stond er veel Rietorchis omheen en waren er duidelijk intermediaire hybriden aanwezig, naast planten die meer naar één van beide ouders tenderden.

Er kunnen twee typen intermediaire hybriden worden onderscheiden: met normale afmetingen, zoals de ouders, en zeer grote, wellicht tetraploïde exemplaren. Deze

laatste zijn in 1989 voor de eerste maal gevonden.

Het hoofd van de afdeling Natuur- en Terreinbeheer, drs. E.F.H.M. Cousin, heeft toegezegd, dat dit terrein eenmaal in de één of twee jaar gemaaid zal worden. Op den duur zal men het riet niet tegen kunnen houden, als dit de neiging tot expansie blijft vertonen, maar op z'n minst krijgt de Bosorchis hierdoor wat extra tijd en gelegenheid zich op andere gunstige plaatsen te vestigen.

Op een andere plek, ten NW van geul B, in het vorige artikel genoemd wegens het voorkomen van *D. majalis* en de mogelijke hybride *D. incarnata* x *D. majalis*, is in 1989 ook een exemplaar van *D. fuchsii* aangetroffen. De beide andere genoemde soorten werden niet gevonden. Wel was er zoals gebruikelijk een groot aantal exemplaren van *D. praetermissa*.

Ophrys apifera

Een grote verrassing was de vondst van deze soort. In 1988 bleek er één exemplaar door een bezoeker van het gebied te zijn ontdekt. Deze gaf de vondst door aan één van de leden van de werkgroep, die dit jaar op 11 juni de plant bezocht en mij de plek wees. De groeiplaats bevindt zich op een kanaaloever; het zand zal vochtig zijn, maar zeker niet nat. De vegetatie is vrij laag: diverse grassen en andere kruiden en hier en daar Kruiplwilg. Een week later, op 17 juni, bezocht ik de plant nog eens om te zien of alles in orde was. Toen bleek ca. 6,5 m verderop een tweede exemplaar te staan. Het was juist in bloei gekomen en ons daarom de week tevoren nog niet opgevallen.

Mogelijk hangt de vestiging op deze plaats samen met de toegenomen aantallen planten in Zeeland, zodat zaden gemakkelijk hierheen waaien. Opmerkelijk is, dat het ene exemplaar zeer korte, driehoekige petalen had, terwijl die van het andere exemplaar wat langer waren en enigszins aan die van de variëteit *aurita* deden denken. Zouden er twee genetisch verschillende exemplaren als zaden zo dicht bij elkaar zijn geland (hetgeen onwaarschijnlijk lijkt) of is de één een afstammeling van de ander, waarbij de genetische variabiliteit bij deze zelfbestuivende soort zo groot is, dat de beide planten zichtbare verschillen vertonen?

Dit laatste zou een bevestiging zijn van mijn mening, dat aan de petaal-lengte van *O. apifera* niet te veel gewicht moet worden gehecht. Men ziet zo vaak zo veel overgangen tussen korte en langere petalen, dat men het grootste deel van de planten gewoon tot *O. apifera* s.s. zou moeten rekenen, waarbij men dan kan aantekenen, dat er binnen deze soort een zekere variabiliteit in petaal-lengte aanwezig is.

De planten kunnen hier echter nog op een andere manier zijn terechtgekomen. Hoewel aanplanting om diverse redenen niet waarschijnlijk lijkt, zou het wel mogelijk zijn, dat iemand hier zaden heeft uitgestrooid. Er lopen genoeg merkwaardige plantenkeners rond. Dat er hier, hoe dan ook, planten uit zaad opkomen, bewijst in ieder geval, dat de plek geschikt is en met spanning wordt daarom de ontwikkeling in de komende jaren afgewacht.

Enige andere meldingen

In 1989 zouden ook *Dactylorhiza incarnata* en *Epipactis palustris* gevonden zijn. Hoewel dergelijke geruchten ook in eerdere jaren reeds de ronde deden en nooit bevestigd konden worden, gaat het nu om ervaren plantenkenners. In 1990 zullen de opgegeven gebieden daarom intensief verkend worden.

Literatuur

- Kapteyn den Boumeester, D.W.: Orchideeën in de Amsterdamse Waterleidingduinen. Eurorchis 1, p. 82-92, 1989
- Kapteyn den Boumeester, D.W.: *Epipactis helleborine* var. *neerlandica* - problematiek, veldwaarnemingen, bestuivers. Eurorchis 1, p. 93-112, 1989

D.W. Kapteyn den Boumeester, Ligusterlaan 3, 2015 LH Haarlem